

Handledning till
”Lyft språket, lyft tänkandet”
av Pauline Gibbons

Februari 2012

Kapitel 1 och 2

- Diskutera frågorna i slutet av varje kapitel
- Hur skapar man ny kunskap?
- Förklara vad en lärare är (för gubben i månen)
Utomjordingen
Det har kommit en Saturnier till jorden. Han håller på att försöka lära sig att leva här på jorden. Han ska idag praktisera som lärare. Ni behöver förklara för honom vad en lärare är och vad en lärare gör. Till er hjälp har ni de här nyckelorden: lärare, undervisning, elever, lektion, ämnen, klockan, tid.
- Ämnesspecifika förmågor
 - a) beskriv något du redan gör
 - b) välj en aktivitet och prova på i klassrummet
- Låt deltagarna ta med korta texter från olika ämnen (ca 50 ord) och jämför dem i gruppen.
- Litteracitet – definiera begreppet tillsammans.
- Litteracitet och stöttning: Låt lärarna möta en svår text (t.ex. språkfilosofi). Vad är det som gör att du inte förstår? Vilken betydelse har avkodning, ord, fält, syfte (relation), form (kommunikationssätt)? Eventuellt successivt ge ny information (ledtrådar) för att tydliggöra de olika delarnas betydelse.
- Kognitiva utmaningar (kvalitet)
 - a) Läs de sju exemplen/aktiviteterna. Vilka av dem känner du igen från din egen undervisning?
 - b) Vilka områden (kognitiva aktiviteter) är vi "bra på" på vår skola? Vad behöver vi utveckla?
 - c) Fundera på en aktivitet som du vill prova i din egen undervisning och prova till nästa gång vi ses.
- Gör en förväntanslista – vilka förväntningar har lärarna på olika elever?
- Utforma en kognitivt krävande uppgift – hur synliggörs tänkandet och hur bedömer vi uppgifter utan tak?

Kapitel 3 och 4

- Cirkeldeltagarna letar stycken i de läromedel de använder som kan orsaka svårigheter. De arbetar med texterna enligt principen för diktgloss. Detta genomförs sedan med eleverna.
- Tänk ut några centrala begrepp inom ett område i ditt ämne, t ex evolution eller demokrati. Försök att förklara begreppet utan att använda ordet. Samma sak kan göras med eleverna som en gissningslek.
- Cirkeldeltagarna kommer fram till ett gemensamt tema, t ex kärlek. Fundera över hur man ska arbeta med språket i temat ur ett andraspråkperspektiv. När arbetsplan med mål skrivs, ta med såväl ämnesmål som språkliga mål.
- Matcha meningar – cirkelgruppen skriver ner ett antal ”mer talspråkliga” och ett antal ”mer skriftspråkliga” formuleringar, t ex kring evolutionen. Eleverna får sedan i uppgift att para ihop dem. Tala om de språkliga skillnaderna och diskutera i klassen. På samma sätt kan man jämföra lättläst text med normal text.
- Matcha meningar med mål i nya kursplaner.
- Alla deltagare får i uppgift att välja ut en av övningarna i kapitel 4 och genomföra den i en klass. Utvärdera sedan övningen i cirkelgruppen.
- Övning kring förståelse: Alla eleverna bygger på en tankekarta gruppvis med pennor i olika färger (se progressiv brainstorming, sid. 107-108). Använd som inledning till ett nytt arbetsområde. Utvärdera arbetet i cirkelgruppen.
- Låt eleverna arbeta i grupp med att förklara t ex. hur man löser ett problem i matematik.

Kapitel 5 och 6

- Diskutera frågorna i slutet av kapitel 5 i en ordning som känns logisk. Cirkeldeltagarna har uppmanats ta med sig svåra lärobokstexter som de planerar att gå igenom med sina elever. Frågor (utöver de i vår lärobok): Hur brukar du göra när du introducerar ett krävande nytt kunskapsområde för dina (andraspråks)elever? Titta på läsaktiviteterna *innan* på s. 135 – 140. Diskutera dem. Är det något som du använt dig av med dina elever? Finns det eventuellt någon aktivitet som saknas? Finns det någon som verkar intressant och passande för din elevgrupp?
- Hur arbetar du med presentationen av ord och begrepp *inför* en ny text - framför allt när det gäller andraspråks elever - så att inte denna introduktion blir lösryckt från sitt sammanhang?
- Titta på aktiviteterna *under* läsningen på s. 141- 150. Finns det någon aktivitet som du redan tillämpar med dina elever? Berätta! Vill du lägga till någon? Verkar någon intressant att pröva med eleverna?
- Läs texten om ursprungsbefolkningen på s. 149 samt frågorna till texten. Finns det flera frågor man ställa på texten som kan underlätta tolkningen av den?
- Låt cirkeldeltagarna skriva/diskutera fram en kort text utifrån synvinkeln hos en person tillhörande ursprungsbefolkningen i Australien på 1850-talet. "Mama X berättar för sin släkt om de märkliga nya människor som hon sett i trakten". Diskussion efteråt. Kan denna aktivitet - berätta om en annans synvinkel när det gäller en text med en tydlig värdering av något - vara en elevaktivitet för svaga läsare? Vad krävs i så fall?
- Titta på aktiviteterna *efter* läsningen på s. 150 – 156. Diskutera dem. Vill någon lägga till någon aktivitet? Tycker du att någon av dem skulle passa för din grupp?
- Låt deltagarna inleda planeringen av sitt nya kunskapsområde och de texter de vill läsa med sina elever och göra detta t.ex. i par. Alla ska tillämpa någon elevaktivitet *innan*, *under* och *efter* läsningen fram till nästa studiecirkel.
- Diskutera möjligheten att besöka varandras lektioner när aktiviteterna genomförs och i första hand bjuder cirkelledaren

cirkeldeltagarna till sina lektioner, i enlighet med ”öppna dörrars pedagogik”.

- Ytterligare ”läxa” till nästa gång: ta med dig en elevtext i en valfri genre samt en modelltext på ytterligare en genre, helst i utmaningszonen, som du som cirkeldeltagare vill att dina elever ska lära sig att skriva.
- Cirkelmodellen, kapitel 6. Välj de frågor från slutet av kapitlet som passar för ditt stadium och cirkeldeltagarna. Du kan möjligtvis börja med fråga tre och lyfta fram frågan om fokusgenrer samt bilaga 3. Välj sedan någon av de genrer deltagarna har med sig och analysera den tillsammans utifrån syfte, struktur och språkliga drag. Diskutera de olika cirkelstegen noggrant och betona vikten av den gemensamma texten tills deltagarna verkar säkra med den (här kan det finnas filmer att titta på tillsammans). Möjligtvis kan ni öva att skriva tillsammans hela gruppen en stund (några meningar).
- Arbeta gärna i par med de elevtexter som cirkeldeltagarna har med sig och bedöm dem utifrån matrisen på s. 180. Markera styrkor med blått och svagheter med rött.
- Elevaktiviteten som alla deltagare ska göra är en utvärdering av tillämpandet av cirkelmodellen så som den presenteras på s. 181.

Kapitel 7 och 8:

- Vid arbete med stora textmängder – använd pusselgrupper. Prova i cirkelgruppen först och sedan med elever.
- Använd brainstorming – först i cirkelgruppen, sedan med elever.
- Koppla arbetet till LPP (Lokal pedagogisk planering)
- Använd ev. följande rubriker/frågor eller några av dem i LPP:n

1. Arbetsområde/kursmoment: _____

2. Ämnesmål: _____ Språkliga mål: (se sidan 228)

3. Vilket språk behöver eleverna för att delta i arbetsområdet?
- a) Vad vill du att alla elever ska förstå och kunna tillämpa?
 - b) Vilken utvärdering kommer du att använda för att bedöma om eleverna tillägnat sig kursmomentets kärna och begrepp?
 - c) Vad har eleverna för förförståelse/förkunskaper inom området?
 - d) Hur kan du presentera nyckelbegreppen och koppla dem till elevernas erfarenheter?
 - e) Vilka texter ska eleverna läsa och skriva?
4. Välj det språk du vill fokusera på
- a) Vilka svårigheter kommer eleverna att möta i de texter de ska läsa? Hur kan du upptäcka och hjälpa eleverna med dem? (se kap 3-5)
 - b) Vilken eller vilka genrer ska eleverna skriva texter i? Kan du förklara genrens språkliga drag för eleverna? Hur kan ni arbeta med genren/förbereda skrivandet? (se kap 6 + bilaga 3, sid 242-246)
5. Planera aktiviteter där fokusspråket används
6. Utvärdera kursmomentet
- a) Byggde momentet på andraspråkselevernas tidigare kunskaper?
 - b) Visade eleverna att de tillägnat sig nya begrepp, nytt språk och ökad förståelse? Vad är det som tyder på detta?
 - c) Vilka mål visade andraspråkseleverna att de uppnått?
 - d) Vidgade undervisningen och lärandet andraspråkselevernas gränser?
 - e) Fick alla elever tillräckligt med stöttning för att hänga med?